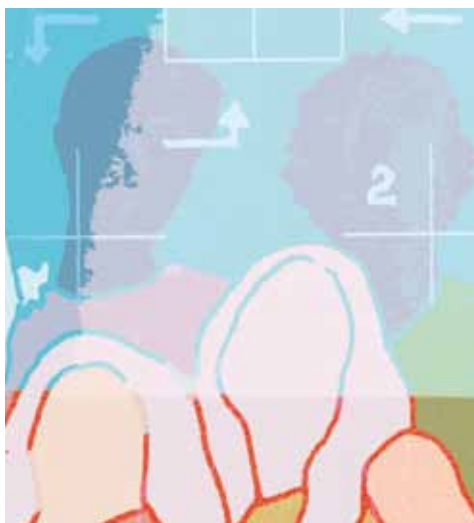

Evaluering av Kunnskapsløftet

2006–2012

2006–2012

Utdanningsdirektoratet følger innføringen av Kunnskapsløftet gjennom ti ulike forskningsprosjekter. Prosjektene har levert rapporter underveis i innføringen. Noen prosjekter er avsluttet, men de fleste prosjektene avsluttes våren 2012.

De ti prosjektene er:

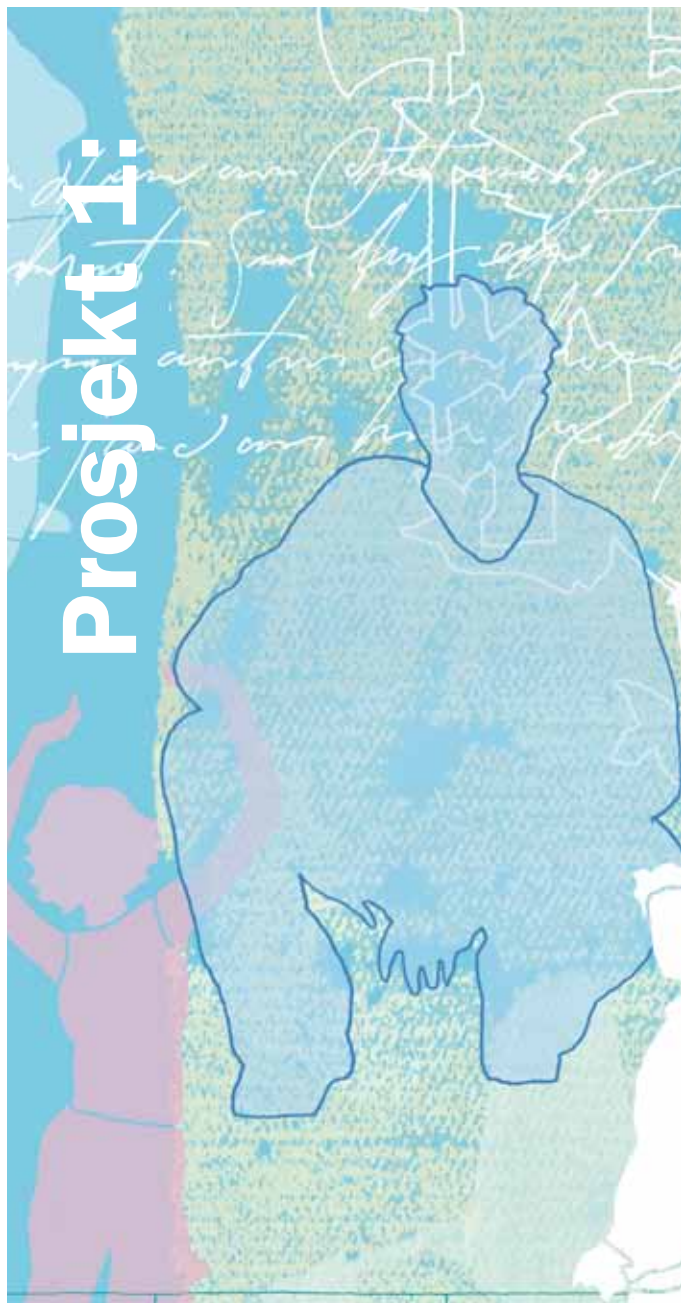
1. Analyse av reformens forutsetninger
2. Forvaltningsnivåenes og institusjonenes rolle i reformimplementeringen
3. Sammenhengen mellom undervisning og læring
4. Implementering av læreplanverket samisk
5. Kunnskapsløftet – et løft for fag og yrkesopplæringen?
6. Evaluering av prosjekt til fordypning
7. Struktur, gjennomføring og kompetanseoppnåelse
8. Sosiale forskjeller og læringsutbytte
9. Evaluering av kompetanseutviklingsstrategien 2005-2008
10. Gjennomgang av spesialundervisningen

Her er en oppsummering av noen viktige funn fra hvert prosjekt. Oversikten er oppdatert i mars 2011. Fullstendig oversikt over alle rapportene og oppsummeringer av rapportene finner du her

www.udir.no/evakl

Analyse av reformens forutsetninger:

Universitetet i Oslo, Pedagogisk forskningsinstitutt (PFI)

Prosjektet undersøker sammenhengen mellom intensjonene i reformen og hvilke virkemidler som er valgt for å nå intensjonene. Forskerne har blant annet analysert styringsdokumentene og læreplanverket for Kunnskapsløftet og vurdert om de er utformet på en måte som gir sammenheng og konsistens i reformen

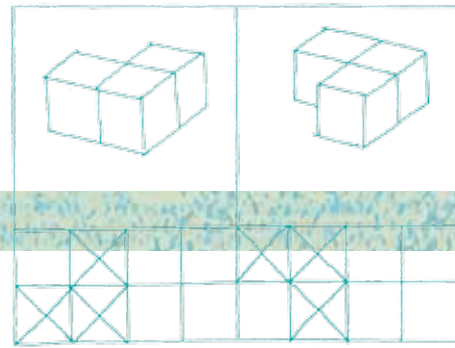
Liten støtte fra staten tidlig i reformen

Forskerne viste at det var mangelfull støtte til skoleeierne fra nasjonalt hold i den første fasen av reformimplementeringen. De lokale dokumentene var i stor grad gjentakelser av tekst fra sentrale styringsdokumenter, og de sentrale og lokale dokumentene var lite konkrete på

- hvorfor det var nødvendig å endre praksis
- hvordan den nye praksisen skulle være
- hva de ønskede endringene skulle gå ut på

Erfaringsdeling som sentralt virkemiddel

Hovedvirkemiddel tidlig i implementeringen ser ut til å ha vært erfaringsdeling lokalt. Dette virkemidlet ga utdanningsmyndighetene lite styring og kontroll over implementeringen.

Manglende sammenheng mellom generell del og læreplaner for fag i Kunnskapsløftet

Forskerne peker på et konsistensproblem mellom kunnskapssynet i læreplanverkets generelle del og læreplanene for fag. Dette innebærer at læreplanreformen som helhet framstår som tvetydig. Kunnskapsløftet skulle være et svar på de nye utfordringene i kunnskapssamfunnet. De nye læreplanene svarer på utfordringene ved å bryte ned skillet mellom teoretiske og praktiske fag, og de har fokus på "kompetanse" i fag. Når den generelle delen i LK06 skiller mellom teoretiske og praktiske fag, mener forskerne at det gis utdanningspolitiske signaler som ikke nødvendigvis er i samsvar med læreplanforståelsen i de enkelte læreplaner for fag.

Uklare kompetansemål i læreplanene

PFI finner at en del av kompetansemålene i læreplaner for fag er uklart formulert og kan bli tolket i ulike retninger. Dette kan gi utfordringer for vurderingsarbeidet. PFI viser også at målformuleringene er uklare når det gjelder progresjonen i opplæringen.

Skoleeierne har fanget opp sentrale intensjoner i reformen

I den andre delrapporten viser PFI at mange skoleeiere har en oppfatning av reformen som gjenspeiler sentrale intensjoner i styringsdokumentene. Flertallet av skoleeierne er enige i at resultatorientering og fokus på elevenes læring har verdi for norsk skole. Kun et fåtall av skoleeierne oppfatter at kompetansemålene i stor grad er tydelige.

Behov for felles læreplanspråk

I sluttrapporten analyserer forskerne veiledningen i lokalt læreplanarbeid og veiledningene til læreplanen i norsk, samfunnsfag og matematikk som Utdanningsdirektoratet utarbeidet i 2009. Intensjonen med veiledningene var å utvikle et felles læreplanspråk til støtte for det lokale læreplanarbeidet.

Ifølge forskerne viser de utvalgte veiledningene bare i varierende grad hvordan dette læreplanspråket kan brukes i lokalt planleggingsarbeid i fagene. Det kommer ikke tydelig fram hva som ligger i betegnelsen "lokalt arbeid med læreplaner".

LK06 representerer en kontinuitet fra tidligere læreplaner

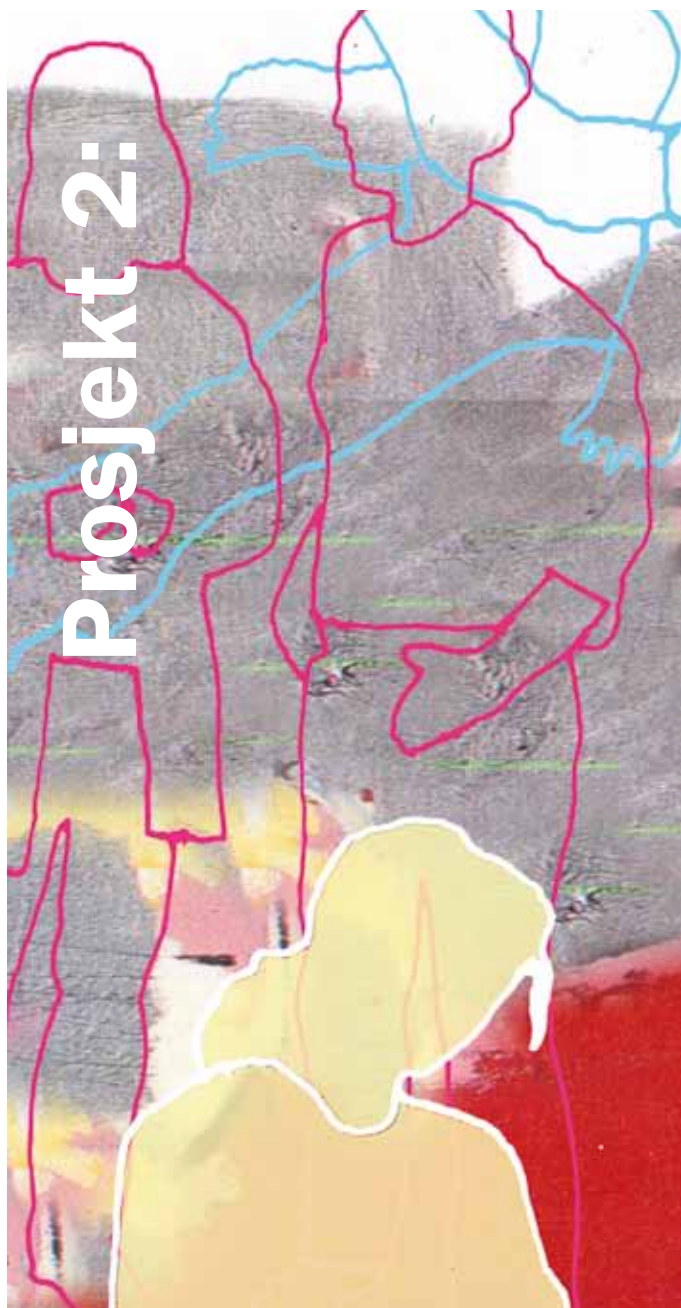
Analysene i dette prosjektet viser at fagstrukturen i LK06 og det skolefaglige innholdet i fagene gjør at læreplanene følger samme spor som i tidligere reformer. I tillegg påpeker forskerne at læreplanene åpner for ulike tolkningsmuligheter, og at de kan tilpasses til etablerte praksiser i skolen.

På bakgrunn av analysene konkluderer forskerne med at LK06 representerer en kontinuitet fra tidligere læreplaner og ikke et brudd med tradisjonen.

Forvaltningsnivåenes og institusjonenes rolle i reformimplementeringen

NIFU og ILS

Prosjekt 2:

Hvordan fungerer ansvarsfordelingen mellom de ulike nivåene i innføringen av reformen, og hva innebærer reformen av endringer i styringsmodellen for norsk skole? Dette er spørsmål som NIFU og Institutt for lærerutdanning (ILS) ved universitetet i Oslo forsøker å besvare i sin evaluering av forvaltningsnivåenes og institusjonenes rolle i reformimplementeringen.

Kunnskapsløftet som et systemskifte

NIFU og ILS betrakter Kunnskapsløftet som et systemskifte preget av

- klarere nasjonale mål
- mer kunnskap om resultater i vid forstand
- tydeligere ansvars plassering
- større lokal handlefrihet
- bedre støtte- og veiledningsapparat.

I sin analyse tidlig i reformperioden fant forskerne at aktørene på det politisk-administrative sentrale nivået i liten grad oppfattet reformen som et systemskifte. Selve begrepet "systems kifte" ble tolket ulikt, og det ble i liten grad forbundet med selve styringssystemet i grunnopplæringen. Rolle- og ansvarsfordelingen mellom nivåene ble oppfattet som uendret når det gjaldt formell beslutningsmyndighet, men reformen innebar likevel en ansvarliggjøring av skoleeier, med større frihet og økt ansvar for oppgaveløsning.

(FIRE-prosjektet):

Uklar styring og ansvarsplassering

I den andre delrapporten viser forskerne en sektor som er preget av uklarhet når det gjelder styringsdimensjonen og ansvarsplasseringen. Det er iverksatt en rekke strategier og utviklet tjenester som skal støtte iverksetting av reformen, og som underliggende etater må forholde seg til. Men de sentrale myndighetene synes ikke å ha tatt et helhetlig grep om reformimplementeringen.

Hierarkisk innføringsregime

Skoleeiere, skolene og fagorganisasjonene opplever et hierarkisk implementeringsregime. De mener at det i liten grad er åpnet for lokale initiativ eller arenaer der sentrale myndigheter inviterer til forhandlinger og læring som definerer løsninger og eventuelt justerer kursen på implementeringen. På tross av dette viser forskerne at skolene er positivt innstilt til reformen. I mangel på klare styringssignaler fra overordnet nivå har reformarbeidet på skolene blitt drevet fram av avgrensede kollegiale miljøer.

Uklare styringssignaler

Skolene som er undersøkt i prosjektet, melder at verken skoleeiere eller nasjonalt nivå har kommunisert tydelig nok hvordan Kunnskapsløftets elementer skal virke sammen for å styre kvaliteten i skolen. Forskerne hevder at Kunnskapsløftet som styringsreform ser ut til å svikte. Derfor har reformen blitt en tung bær å bære, spesielt for små og mellomstore kommuner.

Uklart om grunnleggende ferdigheter

Forskerne peker på svake styringssignaler når det gjelder de grunnleggende ferdighetene. Skolene må selv finne måter å koble kunnskap om læringsutbytte med kunnskap om lærernes praksis. Dette krever kompetanse, tid og arenaer. Begrepet grunnleggende ferdigheter knyttes av mange til elementære ferdigheter. Med dette menes ferdigheter som elevene burde ha tilegnet seg i løpet av barnetrinnet. På ungdomstrinnet og videregående nivå er det først og fremst ferdigheter i lesing som får oppmerksomhet.

Skolene har tatt ansvar for reformen

Skolene har tatt tydeligere grep om innføringen av Kunnskapsløftet, og forskerne fra ILS og NIFU finner i 2010 flere spor av sentrale elementer i reformen på skolenivå enn tidligere i reformperioden. Sammenlignet med 2007 er flere rektorer i 2010 opptatt av de sentrale elementene i reformen.

Sammenhengen mellom undervisning og læring (SMUL): Nordlandsforskning

Prosjekt 3:

Nordlandsforskning har levert tre undervisningsrapporter i dette prosjektet som undersøker hvordan lærere forstår og tar i bruk de nye læreplanene. Prosjektet tar for seg fagene norsk, samfunnsfag og naturfag.

Læreplanene legger vekt på skriftlige og muntlige ferdigheter

Av de grunnleggende ferdighetene er de skriftlige og muntlige ferdighetene oftest nevnt i kompetansemålene i læreplanene. Leseferdighet forekommer i varierende grad, mens digitale ferdigheter og regneferdigheter forekommer i liten grad.

Kommunene er mer involvert i læreplanarbeidet enn fylkeskommunene

De fleste skoleeierne for grunnskolen har utviklet lokale læreplaner, mens ingen av de fylkeskommunale skoleeierne har gjort dette for videregående opplæring. Forskerne finner få tegn på planlegging for en systematisk progresjon i elevenes tilegnelse av grunnleggende ferdigheter verken i planer på skoleeier- eller skolenivå.

Mer individuell planlegging på videregående

Planlegging i grunnskolen skjer hovedsakelig i lærerteam, mens planleggingen i videregående opplæring er mer individuell. Lærerne i grunnskolen opplever at planlegging i team letter arbeidsbyrden.

Endret vurderingspraksis etter Kunnskapsløftet

De nyeste funnene fra dette prosjektet viser at tre av fire lærere i undersøkelsen har endret vurderingspraksis etter at Kunnskapsløftet ble satt i gang. Lærerne er blitt tydeligere i måten de tenker og praktiserer elevvurdering på. De kommuniserer mål og vurderingskriterier og gir elevene faglige tilbakemeldinger.

Lærerne er positive til undervisningsvurdering

Begrepet undervisningsvurdering er blitt mer konkret, og både lærere og foreldre har fått mer klarhet i hva undervisningsvurdering skal være. Lærerne opplever denne endringen som positiv.

Ulike meninger om økt dokumentasjonskrav

Det er delte meninger om den nye vurderingsforskriften. Bruk av IKT og læringsplattformer ser ut til å effektivisere arbeidet med vurdering og dokumentering for lærerne som bruker slike verktøy.

Implementering av læreplanverket – samisk: Nordlandsforskning

Prosjekt 4:

For at samiske elever skal få en likeverdig opplæring som ivaretar samisk kultur og identitet, er det i en del fag opprettet egne læreplaner for disse elevene. Nordlandsforskning evaluerer hvordan Kunnskapsløftet – samisk innføres i skolene, og om det bidrar til en mer likeverdig opplæring for samiske elever.

Få endringer med Kunnskapsløftet så langt

Forskerne finner så langt få endringer i opplæringen før og etter innføringen av Kunnskapsløftet - samisk. De viser at skolene fortsatt har for dårlige rammer til å gjennomføre en likeverdig opplæring for de samiske elevene. Det er for tidlig å si om reformen vil fungere i praksis, men utfordringene synes å være større i områdene utenfor det samiske språkområdet.

Geografiske forskjeller gir ulike forutsetninger

Elever som bor i samiske kjerneområder, får bedre støtte fra miljøet utenfor skolen når det gjelder samisk språk og kultur enn elever utenfor. Elevene i samiske kjerneområder har dermed bedre forutsetninger for å få en likeverdig opplæring. Befolkningen i Finnmark har også bedre kunnskap om samiske elevers rettigheter enn ellers i landet.

Forsinkede læreplaner og manglete læremidler

Læreplaner for fag i Kunnskapsløftet - samisk var forsinket og skapte utfordringer for innføringen på skolene. Etterutdanningstilbudet i de samiske læreplanene kom sent i gang, og forskerne peker på manglende læremidler og ressurser for samiske elever.

Mangel på samiskspråklige lærere

Mange skoler har problemer med å rekruttere lærere som har pedagogisk, faglig og samiskspråklig kompetanse. Det er stor mangel på formelt kvalifiserte lærere, særlig i sørsamisk og lulesamisk.

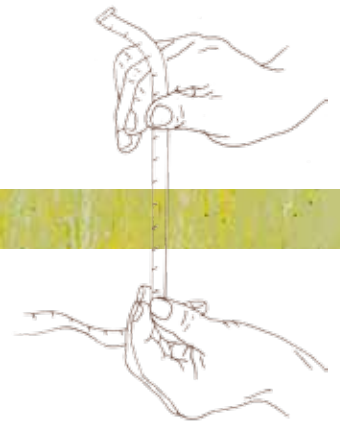

Kunnskapsløftet – et løft også for fag- og yrkesopplæringen?

SINTEF

Prosjekt 5:

SINTEF har fått i oppdrag å følge innføringen av Kunnskapsløftet for fag- og yrkesopplæringen. Prosjektet tar for seg forholdet mellom intensjoner, endringer og effekter for elevene og lærlingene. SINTEF har et spesielt blikk på endringer i forholdet mellom opplæring som skjer i skole og opplæring i lærebedriftene.

Et kunnskapsløft på ulike spor

SINTEF fant at aktørene i fag- og yrkesopplæringen hadde store forventninger til reformen, men at mange tvilte på om reformen ville gi et løft i videregående opplæring. Mange forventet en ”ferdigspikret” reform med en detaljert vei til målet. I sin tredje rapport kommer det fram at innføringen av Kunnskapsløftet forstås ulikt av ulike aktører i fag- og yrkesopplæringen.

Opplæringskontorene blir viktigere

SINTEF viser at opplæringskontorene spiller en viktig rolle som samarbeidspartner for lærebedriftene, skolene og fylkeskommunen. Opplæringskontorene har i økende grad blitt en nødvendig resurs for å lykkes med Kunnskapsløftet i fag- og yrkesopplæringen.

Fylkeskommunene tar større ansvar for reformen

Fylkeskommunen anerkjenner i større grad enn tidligere at den har en viktig rolle for hele fag- og yrkesopplæringen, og ikke bare for de delene av opplæringen som skjer i skolen.

SINTEF finner at fylkeskommunen nå begynner å spisse sin rolle som utviklingsagent og støtte-spiller også for lærebedriftene.

Liten entusiasme på nasjonalt nivå

Hos aktører på nasjonalt nivå som representerer bransjer, organisasjoner og ulike interessegrupper, finner SINTEF liten entusiasme for reformen. Disse aktørene tar først og fremst hensyn til egne medlemmers interesser.

Mer en justering enn en reform

SINTEF finner at innføringen av Kunnskapsløftet har kommet godt i gang, men i ulik grad på ulike nivået. Opplæringspraksisen i den normale modellen med to år i lære og to år i bedrift er relativt lite påvirket av Kunnskapsløftet. Flere av de forutsetninger som eksisterer i Kunnskapsløftet som idé, er ikke svært synlige i opplæringshverdagen. Dette gjelder blant annet at bredere utdanningsprogrammer på Vg1- og Vg2-nivå er viktige for å tilføre bedriftene breddekompetanse.

Evaluering av prosjekt til fordypning: Fafo

Prosjekt til fordypning innebærer at elevene i yrkesfaglige utdanningsprogrammer skal få økt kjennskap til aktuelle fag og yrker innen eget utdanningsprogram og få mulighet til å velge fordypning på Vg1 og Vg2. Faget er en sentral del av reformen for fag- og yrkesopplæringen. Fafo evaluerer i hvilken grad, på hvilken måte og under hvilke betingelser innføringen av prosjekt til fordypning bidrar til økt kompetanseoppnåelse i fag- og yrkesopplæringen.

Fafo ser nærmere på samarbeidsformer, organisering, elevenes motivasjon og gjennomføring og på kompetanseoppnåelse og tilgang på læreplass. De tar for seg prosjekt til fordypning i fem fylker i fire fag: tømmerfaget, helsearbeiderfaget, kokkfaget og bilmekanikerfaget.

Positive til prosjekt til fordypning

De elevene og lærerne som er intervjuet, er positive til prosjekt til fordypning. Prosjekt til fordypning gir elevene bedre grunnlag for å velge utdanning og yrke. Noen lærere opplever at teorisvake elever får positive mestringsopplevelser i møte med praksis. Bedriftene bruker først og fremst prosjekt til fordypning for å få kontakt med fremtidige lærlinger.

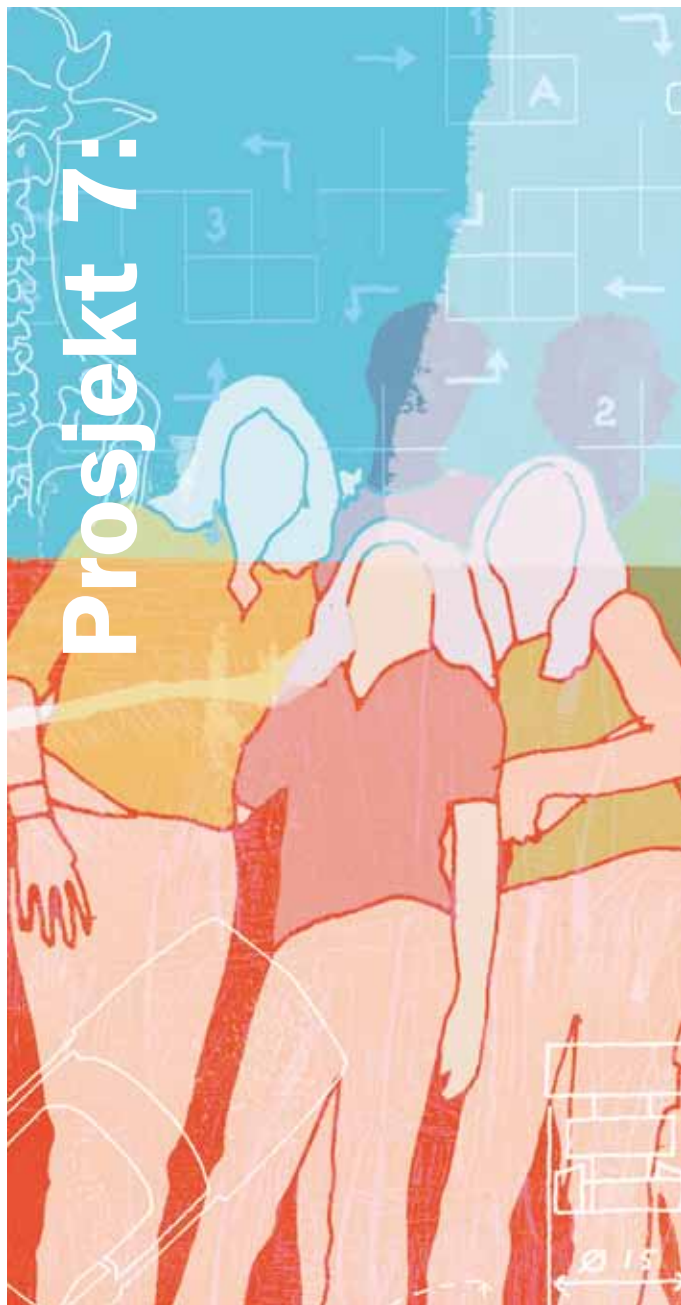
Mer praktisk fordypning på Vg2

Undersøkelsene i de utvalgte fylkene og fagene viste at prosjekt til fordypning gjennomføres forskjellig på Vg1 og Vg2. Vg1 gjennomføres i all hovedsak på skolens verksteder. På Vg2 er det mer fordypning og praktisk opplæring ved at elevene har praksisperioder i bedrift.

Faget krever samarbeid mellom skole og bedrift

Gjennomføringen av prosjekt til fordypning krever et nært samarbeid mellom videregående skoler og lokalt arbeidsliv. Fafo viser at dette samarbeidet ofte er preget av enkeltpersoners faglige kontakter og nettverk.

Struktur, gjennomføring og kompetanseoppnåelse: NIFU STEP

NIFU ser på tre endringer i reformen. Endringer i tilbudsstruktur, karriereveiledning og gjennomføring.

For tidlig å felle dom over Kunnskapsløftet

Selv om det ikke kan registreres positive effekter av Kunnskapsløftet på gjennomføringen i videregående opplæring etter å ha fulgt det første reformkullet over i det tredje året, mener forskerne fra NIFU at det er for tidlig å felle en dom over reformen. Den nye tilbudsstrukturen trenger mer tid før den blir innarbeidet hos elever, skoler og bedrifter.

Vellykket innføring av ny tilbudsstruktur

Forskerne vurderer innføringen av den nye tilbudsstrukturen som vellykket. Fylkene har fått de nye utdanningsprogrammene på plass uten store problemer. Det har ikke vært endringer i hvilke fag elevene velger, eller hvor mange som gjennomfører, som følge den nye tilbudsstrukturen. De endringene som forskerne finner, er et resultat av langvarige trender, og det er for tidlig å si om de kan knyttes til reformen.

Svake faglige resultater i grunnskolen gir lavere gjennomføring

NIFU STEP viser at en av de viktigste hindringene for å nå målet om økt gjennomføring og kompetanseopptilnåelse er at en betydelig andel av elevene har svake faglige forutsetninger fra grunnskolen, og at disse elevene trolig ikke vil nå målet om yrkes- eller studiekompetanse.

Mange velger påbygging til generell studiekompetanse

En stor andel av yrkesfagelevnene tar påbygging til generell studiekompetanse fremfor å søke læreplasser. I ett av de tre undersøkte fylkene er det like mange som tar påbygging som går ut i lære.

Elevene følger tradisjonelle søkemønstre

Når det gjelder rekruttering til lærefagene, viser de foreløpige tallene for 2008 ingen vesentlige endringer som kan tilbakeføres til den nye tilbudsstrukturen i Kunnskapsløftet. I stedet følger elevenes valg av kurs og lærefag et tradisjonelt mønster. De bredere kursene ser ikke ut til å ha medført en større match mellom søkere og læreplasser.

Rådgiverrollen har endret seg

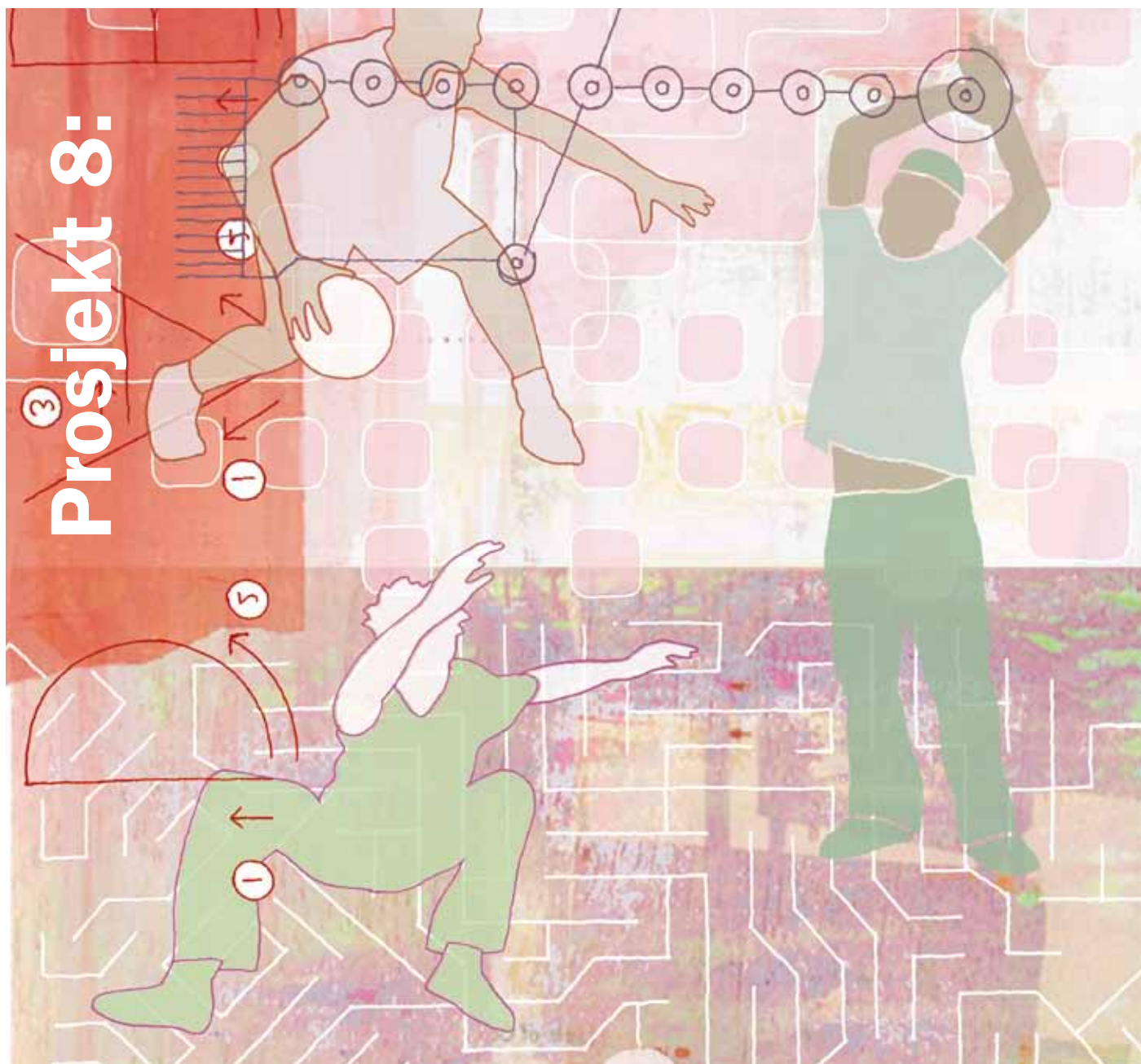
I undersøkelsen om endringer i rådgivningen i skolen viser NIFU at rådgiveren går fra idealet om å være ekspert på aktuelle yrkes- og utdanningsveier til å være koordinator og tilrettelegger for at andre skal kunne gi elevene informasjon.

Godt i gang med programfag til valg og faget utdanningsvalg

Nesten 60 prosent av rektorene i videregående opplæring sier at ordningen med at elever på ungdomstrinnet skal få prøve ut utdanningsprogram på videregående, er godt etablert. Faget utdanningsvalg åpner også for at elever på ungdomstrinnet kan ta fag på videregående nivå. Omtrent en tredel av rektorene i videregående opplæring svarer at denne ordningen er godt etablert. Samlet sett er rektorene på ungdomstrinnet også positive til faget og vurderer skolen som kompetent til å styrke yrkes- og utdanningsveiledning til elevene.

Sosiale forskjeller og læringsutbytte:

Nova

Nova undersøker om Kunnskapsløftet bidrar til å redusere sosiale forskjeller i læringsutbyttet mellom elever med ulikt kjønn, ulik klassebakgrunn og ulik etnisitet.

Ingen spor av endringer så langt

Nova finner at karakterforskjeller mellom elever med ulikt kjønn, minoritetsstatus eller utdanningsnivå hos foreldrene ikke har blitt mindre i Kunnskapsløftets første år.

Foreldrenes utdanningsnivå betyr mye for elevenes skoleprestasjoner

Foreldrenes utdanningsnivå har størst betydning for elevenes karakterer, og dette forsterkes på ungdomstrinnet. Karakterforskjeller mellom gutter og jenter og mellom majoritets- og minoritets elever har vært stabile. Prestasjonsforskjeller mellom elever med høyt og lavt utdannede foreldre øker gjennom ungdomstrinnet.

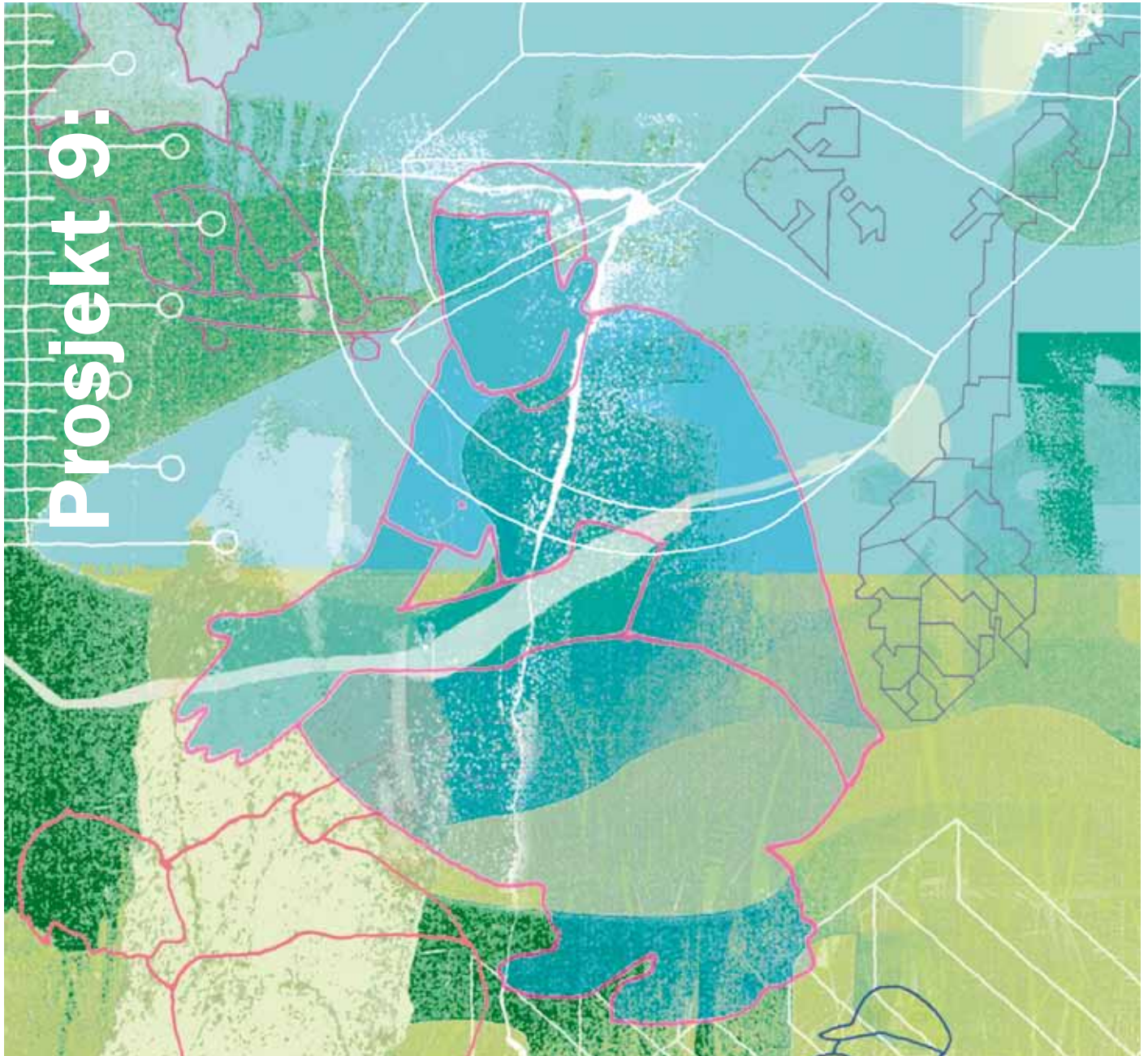
Gode skoler er gode skoler for alle

På skoler der elevene har faglig fremgang, gjelder dette for alle elevgrupper - uavhengig av kjønn, foreldrenes utdanning eller minoritetsstatus. Skoler som oppnår gode resultater for elevene sine, trekker opp resultatene for alle elevgruppene.

Evaluering av "Kompetanse for utvikling. Strategi for kompetanseutvikling i grunnopplæring

Fafo

en 2005–2008”:

For at lærere, skoleledere og instruktører skulle møte de endringene som reformen krevde, ble det fra 2005 til 2008 gjennomført en strategi for kompetanseutvikling. Fafo har evaluert denne strategien.

Bedre samarbeid med høgskolene

Samarbeidet mellom kommuner og fylkeskommuner på den ene siden og høgskolene på den andre har blitt klart styrket og har økt i omfang under strategiperioden. Samarbeidet har gjort etter- og videreutdanningstilbudene fra høgskolene mer praksisnære og relevante for lærerne.

Ingen økning i omfanget av etter- og videreutdanning

Den statlige innsatsen i strategiperioden ser ikke ut til å ha påvirket omfanget av etter- og videreutdanning, men den ser ut til å ha bedret kvaliteten på tilbudene. Skoleledelse har vært et prioritert område, og blant rektorer har det i strategiperioden vært en kraftig økning i antall deltakere i videreutdanningen.

Økt bevissthet om kompetanseutvikling

Skoler og skoleeiere har fått et mer bevisst forhold til hva de skal drive kompetanseutvikling i, og de jobber mer systematisk med etter- og videreutdanning. Kompetanseutvikling har i større grad blitt et kollektivt tema for skolen under strategiperioden.

Gjennomgang av spesialundervisningen:

NIFU og Høgskolen i Hedmark (HiH)

Prosjekt 10:

Hvilken sammenheng er det mellom ulike virkemidler i spesialundervisningen og resultatet av spesialundervisningen i grunnsopplæringen? Høgskolen i Hedmark har sett på spesialundervisningen i grunnskolen, mens NIFU har evaluert videregående opplæring.

Klar økning i spesialundervisningen

Forskerne finner en klar økning i spesialundervisningen i grunnskolen, både som del av det generelle pedagogiske tilbudet og i form av segregerte opplæringstilbud. Den politiske målsetningen om å redusere behovet for spesialundervisning, og heller satse på tilpasset opplæring, har ikke ført til reduksjon av spesialundervisningen.

Store forskjeller mellom skoler

Andelen elever som får spesialundervisning, varierer i svært stor grad fra skole til skole, og forskerne mener dette har sammenheng med den generelle kvaliteten på undervisningen.

Få spor av tidlig innsats i grunnskolen

På tross av en tydelig politisk intensjon om at flere elever skal få hjelp tidligere, har det vært en jevn stigning i antallet elever som får spesialundervisning på høyere trinn i grunnskolen. Forskerne finner ingen tegn på at skolene går over til å fokusere mer på spesialundervisning på lavere klassetrinn.

Ingen endringer i videregående etter Kunnskapsløftet

Forskerne finner ingen endringer i spesialundervisningen i videregående opplæring etter innføringen av Kunnskapsløftet. Andelen elever som får spesialundervisning er lavere på studiespesialisering enn på yrkesfaglig.

Tilhørighet i ordinære klasser er viktig

Elever som får spesialundervisning, og som har tilhørighet i ordinære klasser, får bedre karakterer i Vg1 enn elever som er organisert utenfor ordinære klasser. Elever som har tilhørighet i en klasse og får spesialundervisning eller hjelp og støtte, trives like godt som andre elever, men kan være mer utsatt for mobbing.

Tilfredse med spesialundervisningen på egen skole

Skolelederne er i all hovedsak tilfredse med spesialundervisningen som gjennomføres ved egen skole, men forskerne finner få prinsipielle føringer eller visjoner for det spesialpedagogiske arbeidet. Forskerne mener mange skoleledere har en forståelse av enkeltvedtak, sakkyndige vurderinger og individuelle opplæringsplaner som er i konflikt med opplæringsloven.

Schweigaards gate 15 B
Postboks 9359 Grønland
0135 OSLO
Telefon 23 30 12 00
www.utdanningsdirektoratet.no
Utgitt mars 2011